

وكان قد حصل للشيخ تجارب كثيرة فيما باشره من الممانجات ، عزم على
تدوينها في كتاب (القانون) ، وكان قد هلقها على أجزاء فضاعت قبل تمام كتاب
القانون .

من ذلك أنه صدع يوماً ، فتصور أن مادة تريد اننزول الى حجاب رأسه ،
وأنه لا يأمن وربما يحصل فيه ، فأمر بأحضار ثلج كثير ودقه ولفه في خرقة وتنطية
رأسه بها ، ففعل ذلك حتى قوي الموضع وامتنع عن قبول تلك المادة وعوفي .
ومن ذلك أن امرأة مسئولة بخوارزم أمرها أن لاتتناول شيئاً من الادوية
سوى الجنجبين السكري ، حتى تناوت على الايام مقدار مائة من ، وشفيت المرأة .
وكان الشيخ قد صنف بجرجان (المختصر الاصغر) في المنطق ، وهو الذي
وضعه بعد ذلك في أول (النجاة) ، ووقعت نسخة الى شيراز ، فنظر فيها جماعة
من هل العلم هناك ، فوقمت لهم الشبه في مسائل منها فكتبوها على جزؤ ، وكان
القاضي بشيراز من جملة القوم ، فأنفذ بالجزؤ الى (أبي القاسم الكرمانى) صاحب
(ابراهيم بن بابا الديلي) المشتغل بعلم التاخر ، وأضاف اليه كتابا الى الشيخ
أبي القاسم ، وأنفذهما على يدي ركابي قاصد ، وسأله عرض الجزؤ على الشيخ واستيعاز
أجوبته فيه ، واذا الشيخ أبو القاسم دخل على الشيخ عند اصفرار الشمس في يوم
صائف وعرض عليه الكتاب والجزؤ ، قرأ الكتاب وردده عليه وترك الجزؤ بين يديه
وهو ينظر فيه والناس يتحدثون ثم خرج أبو القاسم ، وأمرني الشيخ بأحضار الياف
وقطع أجزاء منه ، فشددت خمسة أجزاء ، كل واحد منها عشرة أوراق بالربع
الفرعوني ، وصلينا العشاء وقدم الشمع ، فأمر بأحضار الشراب ، وأجلسني وأخاه ،
وأمرنا بتناول الشراب ، وابتدأ هو بجواب تلك المسائل ، وكان يكتب ويشرب
الى نصف الليل - حتى غلبنى وأخاه النوم ، فأمرنا بالانصراف ، فعند الصباح قرع
الباب ، واذا رسول الشيخ يستحضرني ، فحضرته وهو على المصلى وبين يديه
الاجزاء الخمسة ، فقال : «خذها وصر بها الى الشيخ أبي القاسم الكرمانى وقبل له
استعجلت في الأجوبة عنها لئلا يتعرق الركابي » . فلما حملته اليه تعجب كل

المعجب ، وصرف القبيح ، وأعلمهم بهذه الحالة ، وصار هذا الحديث تاريخاً بين الناس .
 ووضع في حال الرصد آلات ماسبق اليها ، وصنف فيها رسالة ، وبقيت اثنتان
 سنين مشغولا بالرصد ، وكان غرضي تبين ما يحكيه بطليموس عن قصته في الارصاد ،
 فتبين لي بعضها .

وصنف الشيخ كتاب (الأوصاف) ، واليوم الذي قدم فيه السلطان مسعود
 الى أصفهان نهب عسكره رحل الشيخ ، وكان الكتاب في جملته وما وقف له
 على أثر .

وكان الشيخ قوي القوى كلها ، وكانت قوة الجامعة من قواه الشهوانية أقوى
 وأغاب ، وكان كثيرا ما يشتغل به فأثر في مزاجه ، وكان الشيخ يعتمد على قوة مزاجه
 حتى صار أمره - في السنة التي حارب فيها علاء الدولة (تاش فراش) على باب
 (الكرخ) - الى أن أخذ الشيخ قولنج ، ولخصه على برئه اشفاقاً من هزيمة
 يدفع اليها ولا يتأني له المسير فيها مع المرض - حتى نفع نفسه في يوم واحد ثمان كرات ،
 فتقرح بعض أمعائه ، وظهر به سحج ، وأحوج الى المسير مع علاء الدولة ، فأسرعوا
 نحو (ايندج) ، فظهر به هناك الصرع الذي قد يتبع علة القولنج ، ومع ذلك كان
 يدبر نفساً ويحتمن نفسه لاجل السحج ولبقية القولنج ، فأمر يوماً باتخاذ دانتين من
 بذر الكرفس في جملة ما يحتتمن به وخططها طلباً لكسر الرياح ، فتصد بعض الاطباء
 الذي كان يتقدم هو اليه بما جتسه ، وطرح من بذر الكرفس خمسة دراهم لست
 أدري أعمداً فمله أم خطأ لاني لم أكن معه ، فازداد السحج به من حدة ذلك
 البذر ، وكان يتناول المتروود يطوس لاجل الصرع ، فقام بعض غلماناه وطرح شيئاً
 كثيرا من الافيون فيه ، وتاوله فأكله ، وكان سبب ذلك خيانتهم في مال كثير
 من خزائنه ، فتمنوا هلاكه ليأمنوا عاقبة أعمالهم .

وقتل الشيخ كما هو الى أصفهان ، فاشتغل بتدبير نفسه ، وكان من الضعف بحيث
 لا يقدر على القيام ، فلم يزل يعالج نفسه حتى قدر على المشي وحضر مجلس علاء الدولة ،
 لكنه مع ذلك لا يتحفظ . ويكثر التخليط في أمر الجامعة . ولم يبرأ من العلة كل

البره ، فكان ينتكس ويبرأ كل وقت .

ثم قصد علاه الدولة همدان فسار معه الشيخ ، فهاودته في الطريق تلك العلة -
الى أن وصل الى همدان وعلم أن قوته قد سقطت وأنها لا تفي بدفع المرض ، فأهمل
مداواة نفسه وأخذ يقول : « المدبر الذي كان يدبر بدني قد عجز عن التدبير . والآن
فلا تنفع المعالجة . » (١) وبقي على هذا أياماً ثم انتقل الى جوار ربه .
وكان عمره ثلاثاً وخمسين سنة . وكان موته في سنة ثمان وعشرين وأربعمائة .
وولادته في سنة خمس وسبعين وثلاثمائة . (٢)
هذا آخر ما ذكره أبو عبيد من أحوال الشيخ الرئيس .

١ . قال ابن خلكان بعد هذا ، « ثم اغتسل و تاب ، و تصديق بمامعه على الفقراء ، ورد المظالم
على من عرفه ، وأعتق ممالئكه ، وجعل ينختم في كل ثلاثة أيام ختمة ثم مات . »
٢ . و في ابن خلكان أن ولادته كانت في شهر صفر سنة سبعين و ثلاثمائة ، و توفي يوم الجمعة
من شهر رمضان سنة ثمان و عشرين و أربعمائة .

فهرست الفبایی آثار ابن سینا

در فهرستها و منابع تاریخی و رجالی حدود ۴۵۶ یا ۵۰۰ و بلکه بیشتر کتاب و رساله و مقاله و غیره به ابن سینا نسبت داده و از آن او دانسته‌اند. فهرست تفصیلی و تحلیلی آثار شیخ همانگونه که بعضی از استادان معاصر همچون جرج قنواتی و دکتر مهدوی انجام داده‌اند کاری است مشکل و به‌سادگی و آسانی پایان پذیر نیست. ما در این مجموعه پس از متن عربی سیره شیخ، فهرست الفبایی آثار او را از آنهایی که تقریباً مسلم شده است که از آثار ابن سینا می‌باشد نقل کرده، و برای تسهیل در امر تحقیق، هر یک از آنها را با یکی دو منبع کتابشناسی تأیید نموده و از جمله به‌سیره شیخ و عیون الانباء خزرچی، فهرست قنواتی و فهرست دکتر مهدوی ارجاع داده‌ایم. علاوه بر آن، آن تعداد از آثار شیخ را که نسخه‌اش بهر صورت در جایی محفوظ است با علامت (x) مشخص ساخته‌ایم و چاپ و نشر آن را با حرف اختصاری (ط - طبع شده) معین کرده‌ایم. با یاری خداوندگار.

۱. الاثار العلویة (مقالة...) x ط

عنوانهای دیگر این رساله: اسباب الاثار العلویة - الاجرام السماویة - الاجرام العلویة - جوهر الاجرام السماویة او العلویة.

ر: سیره - عیون، ص ۴۴۰ - قنواتی، ص ۱۲۳ و ۱۲۵ - مهدوی، ص ۲۹ و ۶۸.

۲. الالة الرصدیة

مقالة فی الرصدیة. آن را در اصفهان نوشته است.

ر: عیون، ص ۴۵۸ و ۴۴۰.

۳. ابطال علم النجوم (مقالة فی...) x

نامهای دیگر آن: الرد علی المنجمین - ابطال احکام النجوم.

ر: قنواتی، ص ۱۲۳ - مهدوی، ص ۱.

۴. اثبات النبوة (مسالة فی...) x ط

در «الکتاب الذهبی» دو مقاله در مورد نظریه ابن سینا نسبت به نبوت آمده است: یکی از

استاد «لویس جارویه» تحت عنوان «نظریة النبوة والحقایق الدینیة عند ابن سینا» و دیگری

از دکتر محمد هاشمی با نام «ابن سینا والنبوة» الکتاب الذهبی، ص ۳۵۲ و ۳۴۵.

ر: قنواتی، ص ۲۹۸ - مهدوی، ص ۲.

۵. الاجرام السماوية — الاثار العلوية. X
۶. اجوبة سوالات سألها عنه ابو الحسن العامري (اربع عشرة مسألة)
 ر: سيرة — عيون، ص ۴۵۸.
۷. اجوبة الشيخ الرئيس الى ابي سعيد ابن ابي الخير. X ط
 اين پرسش و پاسخ مشتمل است بر: القياس — تعلق النفس بالبدن — المعاودة في امر النفس والفيض — سبب اجابة الدعاء و كيفية الزيارة و تأثيرها — في مسألة كتاب النفس — حصول علم و حكمة — الارشاد — سر القدر — قضاء الله — لكل حيوان و نبات ثبات.
 ر: قنواتي، ص ۲۷۰، ۲۶۸، ۳۰۸، ۱۰۷ — مهدوي، ص ۱۰ - ۳.
۸. الاجوبة عن المسائل
 نام ديگر آن: المسائل الاثنا و عشرون.
 ر: قنواتي، ص ۸۵ — مهدوي، ص ۱۷.
۹. الاجوبة عن المسائل (في جوهرية النادر)
 ر: مهدوي، ص ۱۹.
۱۰. الاجوبة عن مسائل ابي ريحان البيروني X ط
 ناسهای ديگر: رسالة الى ابي ريحان البيروني — جواب مسائل البيروني — اجوبة ست عشرة مسألة لابي ريحان البيروني.
 ر: عيون، ص ۴۵۸ — قنواتي، ص ۲ و ۱۲۷ — مهدوي، ص ۱۱.
۱۱. الاجوبة عن المسائل الحكمية (خمس و عشرون مسألة)
 ر: قنواتي، ص ۸۶ — مهدوي، ص ۱۸.
۱۲. الاجوبة عن المسائل العشرة
 ناسهای ديگر آن: المسائل العشرة — جواب المسائل العشرة. محتمل است آن را در پاسخ بيروني يا ابوالقاسم كرساني نوشته باشد. در عيون الانباء به عنوان بيروني آمده است.
 ر: عيون، ص ۴۵۸ — قنواتي، ص ۲ — مهدوي، ص ۱۵.
۱۳. الاجوبة عن المسائل العشرينية
 ناسهای ديگر آن: عشرون مسألة في المنطق — المسائل الغربية. گويا همان مختصر منطق شيخ است که در آغاز کتاب نجات قرار داده شده است.
 ر: قنواتي، ص ۱۱۰ و ۱۰۹ — مهدوي، ص ۱۷.
۱۴. اختلاف الناس في امر العقل و النفس X
 ناسهای ديگرش: امر النفس و امر العقل — رسالة الشيخ ابي علي الى النكيب الجليل ابي جعفر - محمد بن الحسين (اوالحسن) ابن المرزبان.
 ر: قنواتي، ص ۱۴۴ — مهدوي، ص ۲۰.
۱۵. الاخلاق (مقالة في...) X ط
 ر: سيرة — عيون، ص ۴۵۸ — قنواتي، ص ۳۰۰ — مهدوي، ص ۲۲.
۱۶. الادوية القلبية X ط
 بيهقي گوید شيخ اين رساله را در ابتدای ورود به همدان يعني اندکي پس از سال ۴۰۵

که تاریخ فوت هلال بن بدر بن حسنویه می باشد، نوشته و به ابو حسین علی بن حسین بن-الحسنی تقدیم نموده است، این شخص شاید همان علوی باشد که شیخ پس از خلاصی از زندان قلعه فردجان در خانه او سکونت نمود.

ر: سیره - تنمة صوان الحکمة، بیهقی - عیون، ص ۴۴۰ و ۴۵۷ - قنواتی، ص ۱۷۰ - مهدوی، ص ۲۳.

۱۷. الارثماطیقی (مقالة فی...)

عنوان دیگرش: مختصر کتاب الارثماطیقی من الشفاء.

ر: سیره - قنواتی، ص ۲۳۲.

۱۸. اجوزة فی التشریح X

در «الکتاب الذهبی» مقاله ای تحت عنوان «الاراجیز الطبیة» از استاد «شارل کونس» آمده و در آن اجوزة های طبی مورد بررسی قرار گرفته است.

ر: قنواتی، ص ۱۷۱ - الکتاب الذهبی، ص ۱۳۶ - مهدوی، ص ۲۶.

۱۹. اجوزة فی الطب (فی الفصول الادبعة) X ط

ر: قنواتی، ص ۱۷۷ - ۱۷۶ - مهدوی، ص ۲۶.

۲۰. اجوزة فی الطب (فی حفظ الصحة) X

ر: قنواتی، ص ۲۲۰ - مهدوی، ص ۲۶.

۲۱. اجوزة فی المعربات X

ر: قنواتی، ص ۱۷۱ - مهدوی، ص ۲۷.

۲۲. اجوزة فی المنطق X

با عنوانهای: الرجز المنطقی - القصيدة المزدوجة - میزان النظر. شیخ در گرگانج این قصیده را برای ابوالحسن سهل بن محمد سهل سروده است.

ر: سیره - عیون، ص ۴۴۰ - قنواتی، ص ۱۰۶ - مهدوی، ص ۱۰۱ و ۲۷.

۲۳. اجوزة فی الوصایا (نصایح طبیة منظومة) X

شاید این اجوزة همان اجوزة فی وصایا ابقراط باشد.

ر: قنواتی، ص ۱۷۹ و ۱۸۰ - مهدوی، ص ۲۷.

۲۴. الازاق (رسالة فی...)

ر: قنواتی، ص ۳۰۴ - مهدوی، ص ۲۸.

۲۵. الازداد الكلية

آن را در گرگان و برای ابومحمد شیرازی نوشته است.

ر: سیره - عیون، ص ۴۴۰.

۲۶. اسباب حدوث الحروف و مخارجها (مقالة فی...)

نامهای دیگرش: فی معرفة حدوث الحروف - مخارج الحروف - مخارج الصوت - فی تحقیق-

الحروف - فی اسرار الحروف. این رساله بنا به درخواست ابومنصور جبان محمد بن علی بن-

عمر نوشته شده و چون در اصفهان تألیف گردیده می تواند بعد از سال ۱۰۱۴ نگارش یافته باشد.

- ر: سیرة - قنواتی، ص ۱۱۷ - مهدوی، ص ۳۰.
۲۷. اسباب الرعد والبرق (رساله...) X ط
- ر: قنواتی، ص ۱۲۸ - مهدوی، ص ۳۱.
۲۸. الاشارات والتنبیها X ط
بطوریکه گروه کثیری تصریح کرده‌اند این کتاب آخرین اثر شیخ است.
- ر: سیرة - عیون، ص ۴۵۷ - قنواتی، ص ۴ - مهدوی، ص ۳۲.
۲۹. الاشارة الى علم المنطق (مقالة...) X ط
با عنوان «تعالیق المنطق» نیز آمده است.
- ر: سیرة - عیون، ص ۴۴۰ - ۴۵۸ - مهدوی، ص ۳۸.
۳۰. اشعار و قصائد مختلف X ط
ر: مهدوی، ص ۳۹.
۳۱. الاضحویة فی المعاد X ط
به عنوان «المعاد» هم یاد شده است و آن را در عیداضحی برای امیر ابوبکر محمد بن عبید نوشته است.
- ر: سیرة - عیون، ص ۴۵۸ - قنواتی، ص ۲۵۶ - مهدوی، ص ۳۹.
۳۲. الاغذیة والادویة X ط
ر: قنواتی، ص ۱۸۰ - مهدوی، ص ۴۱.
۳۳. اقسام الحکمة (مقالة...) X ط
نامهای دیگرش: اقسام العلوم العقلیة - تقاسیم الحکمة - اقسام العلوم الحکمیة.
- ر: سیرة - عیون، ص ۴۴۰ - ۴۵۸ - قنواتی، ص ۱۲ - مهدوی، ص ۴۱.
۳۴. امر مستور الصنعة X ط
عنوانهای دیگر: الاکسیر - الکیمیا - رساله الى السهل فی امر مستور الی الکیمیا. این سهلی که شیخ رساله را برایش نوشته گویا همان ابوالحسن (ابوالحسین) سهل بن محمد باشد که در تعلیقات سیره ذکرش گذشت. در «الکتاب الذهبی» مقاله‌ای تحت عنوان «رساله الاکسیر او رساله فی امر مستور الصنعة» از احمد آتش آمده است.
- ر: سیرة - عیون، ص ۴۵۸ - قنواتی، ص ۲۲۱ - الکتاب الذهبی، ص ۶۰ - مهدوی، ص ۴۲.
۳۵. الانسان
بعضی گفته‌اند که این کتاب در بیست مجلد بوده است و شاید همین کتاب «الانصاف» است که پس از این ذکر می‌شود و نام آن را تحریف کرده‌اند.
- ر: عیون، ص ۴۴۱.
۳۶. الانصاف X ط
با عنوان «الانصاف والاتصاف» و «الانصاف والانتصاف» هم آمده است. طبق آنچه صاحبان فهرس و رجال تصریح کرده‌اند این کتاب همه کتب ارسطو را شامل می‌شده و دارای ۲ مجلد و مشتمل بر ۲۸ هزار مسئله بوده است.

ر: سیرة - عیون، ص ۴۵۷ - قنواتی، ص ۱۶ - مهدوی، ص ۴۵.
 ۳۷. انفساخ الصور الموجودة فی النفس (مقاله...)
 با عنوان: فی بیان الصور المعقولة المخالفة للحق.

ر: قنواتی، ص ۱۴۶ - مهدوی، ص ۵۰.

۳۸. انواع القضايا (فی ضبط...)

با عنوان «القضايا فی المنطق» هم آمده است.

ر: قنواتی، ص ۱۰۷ - مهدوی، ص ۵۱.

۳۹. الاوسط الجرجانی فی المنطق

با عنوانهای: الاوسط - مختصر المنطق.

این رساله را در گرگان برای ابو محمد شیرازی نوشته و گویا همان منطق کتاب نجات می باشد.

ر: سیرة - عیون، ص ۴۵۷ - مهدوی، ص ۲۱۷.

۴۰. ایضاح البراهین، مستنبطة من مسائل عویصة. X

ر: قنواتی، ص ۱۴۵ - مهدوی، ص ۵۱.

۴۱. الباه (مسألة فی...)

گویا این رساله را برای ابوسهل حمدونی نوشته است و این همان کسی است که بنا به گفته مورخان هنگام غلبه او بر علاءالدوله در اصفهان به فرمانش کتابها و اسوال شیخ را غارت نمودند.

ر: مهدوی، ص ۵۲.

۴۲. البر والاثم (کتاب...)

شیخ در حدود سالهای ۳۹۲ - ۳۸۷ که در بخارا بوده این رساله را برای یکی از همسایگان خود ابویکر برقی خوارزمی نوشته است. سمعانی از قول ابن ماکولا نقل می کند که ابویکر احمد بن محمد برقی یکی از فضلائی متقدم است، شعر بسیار سروده و در ۳۷۶ درگذشته است، آنگاه گفته که من دیوان شعر برقی را به خط شاگردش ابن سینا دیده ام. دکتر مهدوی گوید چون تاریخ تولد شیخ بنا بر اصح سال ۳۷۰ می باشد و تاریخ فوت برقی ۳۷۶ بوده بنابراین شیخ باید کتاب را به هنگامی که پنج شش ساله بوده، نوشته باشد و این بعید بنظر می رسد (فهرست مهدوی، ص ۵۲).

این استبعادی که آقای دکتر مهدوی بیان می کند در صورتی تأیید می شود که در خاندان برقی فقط یک فرد موسوم به ابویکر برقی باشد، علاوه بر اینکه شیخ در سیره پیش از آنکه از ابوالحسن عروسی و ابویکر برقی یسار کند، می گوید چون به ۱۸ سالگی رسیدم از اکتساب جمیع علوم فراغت یافتم. پس از آن همسایگان خود را که عبارتند از ابوالحسن عروسی و ابویکر برقی نام می برد و می گوید که کتاب «الحاصل والمحصل» و «البر والاثم» را برای برقی نوشتم و این خود دلیلی است که این برقی نمی تواند آن برقی باشد که در ۳۷۶ وفات نموده است.

ر: سیرة - عیون، ص ۴۴۰ و ۴۵۷ - انساب سمعانی برگ ۷۰ - قنواتی، ص ۳۰۵ -

مهدوي، ص ٥٢ و ١٧٦.

٤٣. البهجة في المنطق X

ر: قنواتي، ص ١١٢ - مهدوي، ص ٥٣.

٤٤. بيان ذوات الجهة

ر: سيرة - عيون، ص ٤٤ - مهدوي، ص ٥٤.

٤٥. تأويل الرؤيا

ر: عيون، ص ٤٥٨.

٤٦. تحصيل السعادة و تعرف بالحجج العشرة (مقالة...) X ط

عنوانهاى ديگر: في السعادة - الحجج العشرة في جوهرية نفس الانسان - التحفة في النفس وما تصير اليه - المعاد الاصغر.

ر: سيرة - عيون، ص ٤٥٨ - قنواتي، ص ١٤٧ - مهدوي، ص ٥٥.

٤٧. التدارك لانواع الخطأ الواقع في التدبير الطبى (مقاله...) دفع المضار الكلية عن الابدان الانسانية. X ط

٤٨. تدبير المسافر (رسالة في...) X

ر: قنواتي، ص ٣٠٦ - مهدوي، ص ٥٦.

٤٩. تدبير ميلان المنى X

ر: قنواتي، ص ١٨١ - مهدوي، ص ٥٦.

٥٠. تدبير منزل العسكر X

عنوانهاى ديگرش: تدبير الجند والعساكر و ارزاقهم و خراج الجند والمسالكة. منزل العسكر.

ر: سيرة - عيون، ص ٤٥٨ - قنواتي، ص ٣٠٦ - مهدوي، ص ٥٧.

٥١. التذاكير (مسائل...) X

ر: سيرة.

٥٢. التعاليق (كتاب...) X

در سيرة آمده است: تعاليق علقها عنه تلميذه ابن زيلا.

٥٣. تعاليق على مسائل حنين

عنوانهاى ديگر: مسائل حنين - شرح مسائل حنين بن اسحاق.

ر: سيرة - عيون، ص ٤٥٨ - قنواتي، ص ٢١٥ - مهدوي، ص ٢١٩.

٥٤. تفسير الرؤيا

با ناهى: تأويل الرؤيا - في الرؤيا - المنامية.

ر: سيرة - قنواتي، ص ٢٢٣ - مهدوي، ص ٥٧.

٥٥. تعقب الموضوع الجدلى (مقالة في...) X

ر: سيرة - عيون، ص ٤٤٠ و ٤٥٨ - قنواتي، ص ١٠٢ - مهدوي، ص ٥٩.

٥٦. التعليقات X ط

در سيرة با اين عنوان آمده است: تعليقات استفادها ابو الفرج الهمداني الطيب في مجلسه

و جوابات له.

ر: سيرة—قنواتی، ص ۱۹—مهدوی، ص ۶۰.

۵۷. تفسير بعض سور القرآن X ط

برخی از این تفسیرها عبارت است از: تفسیر سورة الاخلاص (= التوحيد الصمدية) — تفسیر المعوذتين (= سورة الفلق—سورة الناس) — تفسیر سورة الاعلی— تفسیر آية النور و غیره...

ر: قنواتی، ص ۲۶۷-۲۶۱—مهدوی، ص ۶۶-۶۴.

۵۸. تقاسيم الحكمه ← اقسام الحكمة

۵۹. الجمانة الالهية في التوحيد (= القصيدة النونية) X

ر: قنواتی، ص ۲۳۸—مهدوی، ص ۶۷.

۶۰. الجمل من الأدلة المحققة لبقاء النفس الناطقة.

با عنوان: بقاء النفس الناطقة—سبعة من المقائيس المنطقية—النفس الناطقة.

ر: مهدوی، ص ۶۷.

۶۱. جواب يتضمن الاعتذار اليه من الخطب

ر: سيرة—قنواتی، ص ۳۱۰.

۶۲. جواهر الاجرام السماوية ← الاثاار العلوية. ط

۶۳. الجوهر والعرض X

ر: سيرة—قنواتی، ص ۱۳۰.

۶۴. الحاصل والمحصل

در بیان کتاب «البروالاثم» یاد نمودیم که شیخ این دو کتاب را برای ابوبکر برقی نوشته است، با اینکه این کتاب یکی از کتابهای مسلم شیخ می باشد و در کتب معتبر و سیره شیخ از آن یاد می کنند قنواتی و مهدوی آن را ذکر نکرده اند. صرف موجود نبودن نسخه ای از این کتاب دلیل بر عدم معرفی آن نمی گردد چه آنکه در فهرستهای قنواتی و مهدوی برخی از کتابهای غیر موجود از قبیل کتاب «لسان العرب فی اللغة» هم معرفی شده است.

ر: سيرة—عیون، ص ۴۴۰ و ۴۵۷.

۶۵. الحث علی الاشتغال بالذكر (مسألة...) X ط

ر: قنواتی، ص ۲۷۱—مهدوی، ص ۷۰.

۶۶. حد الجسم (مقاله...) X

با عنوان «الطول والعرض» و غیره.

ر: سيرة—عیون، ص ۴۵۸—قنواتی، ص ۱۳۱، مهدوی، ص ۷۱.

۶۷. الحدود (مسألة فی...) X

ر: قنواتی، ص ۱۳۲—مهدوی، ص ۷۰.

۶۸. الحدود (کتاب...) X ط

با عنوان: الحدود والرسم.

- ر: سیره - عیون، ص ۴۴ و ۴۵۷ - قنواتی، ص ۲۱ - مهدوی، ص ۷۲.
 ۶۹. الحدیث
 ر: قنواتی، ص ۲۷۱ - مهدوی، ص ۷۳.
 ۷۰. الحزن و اسبابه (مسألة اوکلام...) X ط
 باعنوان دیگر: تبیین ماهیة الحزن - ماهیة الحزن.
 ر: سیره - عیون، ص ۴۵۹ - قنواتی، ص ۲۷۲ - مهدوی، ص ۷۳.
 ۷۱. حفظ الصحة (مسألة فی...) X
 ر: قنواتی، ص ۱۸۲ - مهدوی، ص ۷۴.
 ۷۲. الحکمة العرشية X ط
 باعنوانهای: العرشية - حقائق علم التوحید - معرفة الله و صفاته و افعاله.
 ر: سیره - عیون، ص ۴۵۸ - قنواتی، ص ۲۳۹ و ۲۴۲ - ۲۴۱ - مهدوی، ص ۷۵.
 ۷۳. الحکمة العروضية. X
 باعنوان: المجموع.
 شیخ این کتاب را در ۲۱ سالگی یعنی حدود سال ۳۹۱ هـ. ق برای ابوالحسن احمد بن-
 عبدالله عروضی نوشته است.
 ر: سیره - عیون، ص ۴۴ - قنواتی، ص ۲۴ و ۱۰۴ - مهدوی، ص ۷۶.
 ۷۴. الحکمة المشرقية X
 باعنوان: الفلسفة المشرقية - بعض الحکمة المشرقية.
 ر: سیره - عیون، ص ۴۴ و ۴۵۸ - قنواتی، ص ۲۶ و ۱۱۱ - مهدوی، ص ۸۰.
 ۷۵. الحکومة فی حجج المثبتین للماضی مبدأ زمانیا X
 باعنوانهای: النهاية واللانهاية - التناهی واللاتناهی. در شمار آثار ابن سینا رساله ای با
 نام «اللانهاية» ذکر شده که محتمل است همین رساله باشد.
 ر: سیره - عیون، ص ۴۴ - قنواتی، ص ۱۳۹ - مهدوی، ص ۹۳.
 ۷۶. الحواشی علی القانون
 در فهرست آثار ابن سینا کتابی باعنوان «حواشی موضوعات العلوم» ذکر کرده اند که ممکن
 است همین کتاب باشد.
 ر: سیره - عیون، ص ۴۴ - قنواتی، ص ۱۳۹.
 ۷۷. حی بن یقظان X ط
 ابن سینا این تمثیل عرفانی را هنگامی که در قلعه «فردجان» محبوس بود یعنی حدود
 سال ۴۱۴ ق نوشت. ابن طفیل هم حی بن یقظان دارد و طرز نگارش هر یک با دیگری
 متفاوت است. در کتاب الذهبی مقاله ای تحت عنوان «حی بن یقظان لابن سینا و ابن طفیل
 و سهروردی» به قلم دکتر احمد امین چاپ شده و وجوه اشتراك و امتیاز این سه گونه
 نگارش یک تمثیل عرفانی را بیان داشته است.
 ر: سیره - عیون، ص ۴۴ و ۴۵۷ - قنواتی، ص ۲۷۴ - کتاب الذهبی، ص ۷۱ -
 مهدوی، ص ۹۴.

٧٨. نخصب البدن (مقالة في...) X
 ر: قنواتي، ص ١٨٣ - مهدوي، ص ٩٧.
٧٩. خطأ من قال ان الكمية جوهر (رسالة...) X
 باعنوان ديگر: الكمية ليست بجوهر.
 ر: سيرة - قنواتي، ص ١٣٦ - مهدوي، ص ٩٧.
٨٠. الخطبة
 گویا همان خطب الكلام باشد. در فهرست آثار شيخ خطب و تمجيدات و اسجاع هم ذکر کرده اند.
 ر: سيرة - عيون، ٤٤٠ - قنواتي، ص ٢٧٧ - مهدوي ٩٨.
٨١. الخطبة التوحيدية X ط
 باعنوانهاى: التسيحية - التمجيديه - الخطبة الغراء - خطبة في الالهيات - الخطبة الالهية -
 الكلمة الالهية - الخطب التوحيديه.
 ر: سيرة - عيون، ص ٤٥٧ - قنواتي، ص ٢٣٦ - مهدوي ٩٩.
٨٢. خطبة في الخمر X ط
 باعنوان ديگر: خطبة من مقالات الشيخ الرئيس.
 ر: قنواتي، ص ١٨٥ - مهدوي، ص ١٠٠.
٨٣. خواص خطأ امتواء (مقالة...) X
 ر: سيرة - عيون، ص ٤٥٨.
٨٤. دانشنامه علايي X ط
 باعنوانهاى ديگر: دانشمايه علايي - حكمت علايي - كتاب علايي - دانشنامه.
 ر: سيرة - عيون، ص ٤٥٧ - قنواتي، ص ٢٥ و ٢٨ - مهدوي، ص ١١٣ - ١٠١.
٨٥. دستور طبي X
 ر: قنواتي، ص ١٨٤ - مهدوي، ص ١١٣.
٨٦. الدعاء X ط
 ر: قنواتي، ص ٢٧٨ - مهدوي، ص ١١٤.
٨٧. دفع المضار الكلية عن الابدان الانسانية بتدارك انواع خطأ التدبير
 باعنوانهاى ديگر: تدارك الخطأ الواقع في التدبير الطبي - رفع المضار الكلية - التدارك لانواع
 خطأ التدبير (سبع مقالات صنفه لابي الحسن احمد بن محمد السهلي).
 ر: سيرة - عيون، ص ٤٥٨ - قنواتي، ص ١٨٥ - مهدوي، ص ١١٤.
٨٨. الرد على مقالة الشيخ ابي الفرج بن ابي سعيد اليمامي
 باعنوان ديگر: رسالة كتبها الشيخ الرئيس ابو علي بن سينا الى الشيخ ابي الفرج بن ابي سعيد
 اليمامي في مسألة طيبة دارت بينهما - الرد على الرسالة المتقدمة - في نقض رسالة ابن-
 طيب - القوى الطبيعية.
 ر: سيرة - عيون، ص ٤٥٨ - قنواتي، ص ٢١٣ و ٢١٦ - مهدوي، ص ١١٦ و ١١٧.

٨٩. مسائل له اخوانية و سلطانية
 ر: عيون، ص ٤٤٠.
٩٠. رسالة الى علماء بغداد يسألهم الانصاف بينه و بين رجل همداني يدعى الحكمة.
 درسيه دو رساله با اين عنوان آمده است.
 ر: مهدوي، ص ١١٧.
٩١. رسالة في ان ابعاد الجسم غير ذاتية
 ر: سيرة - عيون، ص ٤٤٠.
٩٢. رسالة في ان علم زيد غير علم عمرو
 ر: سيرة - عيون، ص ٤٤٠ و ٤٥٧.
٩٣. رسالة في انه لا يجوز ان يكون شيء واحد جوهريا و عرضيا
 ر: سيرة - عيون، ص ٤٤٠.
٩٤. الرقع الى اشخاص: X
 الى بعض احبائه - الى ابي جعفر القاشاني - الى ابي طاهر بن حسول - الى علاء الدولة
 ابن كا كويه - الى الشيخ ابي الفضل ابن محمود - الى الشيخ ابي القاسم ابن ابي الفضل.
 ر: قنواتي، ص ٣١٨ - ٣١٣ - مهدوي، ص ١٢١ - ١١٩.
٩٥. الزاوية (رسالة في...) X
 باعنوانهاى ديگر: مختصر في ان الزاوية من المحيط والمماس لا محيط و لا كمية لها -
 رسالة الى ابن سهل المسيحي في الزاوية.
 ر: سيرة - عيون، ص ٤٥٨ - قنواتي، ص ٢٢٦ - مهدوي، ص ١٢٢.
٩٦. الزهد X ط
 يكي از چند پاسخ و پرسش ميان ابن سينا و بوسعيد است.
 ر: سيرة - عيون، ص ٤٥٨ - قنواتي، ص ٢٨٠.
٩٧. سبع مقالات
 در فهرست آثار شيخ آمده است كه اين مقالات هفتگانه را جهت احمد بن محمد سهلى
 نوشته است.
 ر: عيون، ص ٤٥٨.
٩٨. السكنجيين (رسالة...) X ط
 باعنوان ديگر: منافع الشراب المسمى سكنجيين.
 ر: سيرة - عيون، ص ٤٥٨ - قنواتي، ص ١٨٨ - مهدوي، ص ١٢٣.
٩٩. السياسة. X ط
 در الكتاب الذهبى مقاله اى تحت عنوان «التربية عند ابن سينا ورسالة السياسة» به قلم استاد
 كمال ابراهيم آمده است.
 ر: قنواتي، ص ٣٠٧ - الكتاب الذهبى، ص ٣٣٥ - مهدوي، ص ١٢٣.
١٠٠. سياسة البدن و فضائل الشراب و منفعه و مضاره X
 باعنوان ديگر: الخمرية.

- ز: قنواتي، ص ۱۸۸ - مهدوي، ص ۱۲۴ .
 ۱۰۱. الشبكة والطير.
 ز: سيرة - عيون، ص ۴۴۰ .
 ۱۰۲. شرح كتاب النفس لاسطوخ ط
 ز: سيرة - عيون، ص ۴۵۸ - قنواتي، ص ۱۴۹ .
 ۱۰۳. الشفاء X ط
 ز: سيرة - عيون، ص ۴۴۰ - قنواتي، ص ۲۹ - مهدوي، ص ۱۷۴ - ۱۲۵ .
 ۱۰۴. الصلوة (رسالة...) X ط
 يا نامهاي: اسرار الصلوة - ماهية الصلوة.
 ز: قنواتي، ص ۲۸۱ - مهدوي، ص ۱۷۵ .
 ۱۰۵. الصنعة الى امام ابي عبدالله البرقي (رسالة...) X
 باعنوانهاي: الاكسيرا الاحمر - حقيقة الاكسيرا الاحمر - الصنعة العالية.
 ز: قنواتي، ص ۲۲۴ - مهدوي، ص ۱۷۶ .
 ۱۰۶. الطيب (رسالة...) X
 ز: قنواتي، ص ۱۸۹ - مهدوي، ص ۱۷۷ .
 ۱۰۷. الطير (رسالة...) X ط
 ز: سيرة - عيون، ص ۴۵۷ - قنواتي، ص ۲۸۴ - مهدوي، ص ۱۷۷ .
 ۱۰۸. العروس (رسالة...) ط
 باعنوانهاي: اثبات وجود الحق - اثبات العقول - سلسلة الفلاسفة - الحيرة - العرش.
 ز: قنواتي، ص ۲۴۲ - مهدوي، ص ۱۷۹ .
 ۱۰۹. العشق (رسالة...) X ط
 باعنوان: اثبات سريان العشق في الموجودات.
 آن را براي ابو عبدالله معصومي نوشته است.
 ز: سيرة - عيون، ص ۴۵۸ - قنواتي، ص ۲۸۷ - مهدوي، ص ۱۸۰ .
 ۱۱۰. عكوس ذوات الجبهة.
 ز: سيرة - عيون، ص ۴۵۷ .
 ۱۱۱. علة قيام الارض في حيزها (رسالة...) X ط
 باعنوانهاي: تناهي الاجسام - قيام الارض في وسط السماء.
 اين رساله براي شيخ ابوالحسن احمد بن محمد السهلي نوشته شده و اين همان كسي
 است كه ابن سينا رساله هاي: في اسر مستور الصنعة - التدارك لانواع خطأ التدبير -
 الارجوزه المنطقية را براي او نوشته است.
 ز: سيرة - عيون، ص ۴۵۸ - قنواتي، ص ۲۳۰ - مهدوي، ص ۱۸۱ .
 ۱۱۲. عهدله عاهدالله به لنفسه. X ط
 باعنوانهاي: معاهدة - عهد في تزكية النفس.
 ز: سيرة - عيون، ص ۴۴۰ و ۴۵۸ - قنواتي، ص ۲۸۹ - مهدوي، ص ۱۸۲ .

١١٣. عيون الحكمة X ط

ر: سيرة- عيون، ص ٤٤٠ و ٤٥٨- قنواتي، ص ٧٩- مهدوي، ص ١٨٢.

١١٤. عيون المسائل X ط

ر: سيرة- قنواتي، ص ٨١.

١١٥. غرض قاطيفودياس (مقالة...)

ر: سيرة- عيون، ص ٤٤٠ و ٤٥٨.

١١٦. الفرق بين الحرارة الفريزية والفريية (مسألة...)

ر: قنواتي، ص ١٣٥- مهدوي، ص ١٨٦.

١١٧. الفصد (مسألة...)

با عنوان: في العروق المفصودة.

ر: قنواتي، ص ١٩٠- مهدوي، ص ١٨٦.

١١٨. فصول الهيئة في اثبات الاول.

ر: سيرة- عيون، ص ٤٥٨- قنواتي، ص ٤٥٨.

١١٩. فصول طبية مستفادة من مجلس النظر X

با عنوانها: فصول الطبييات- في فن الطب- في الروح.

ر: قنواتي، ص ١٩١-١٩٠- مهدوي، ص ١٨٧.

١٢٠. فصول في النفس و في الطبييات.

ر: سيرة- عيون، ص ٤٥٨.

١٢١. الفيض الالهي X ط

با عنوانها: الافعال و الانفعالات- الفعل و الانفعال.

ر: قنواتي، ص ٢٤٧- مهدوي، ص ١٨٧.

١٢٢. القانون في الطب X ط

كتاب قانون نيازي به بحث ندارد. پيرامون اين كتاب شرحها و مقالهها و حاشيهها بان اندازه است كه فهرست يا فهرستها لازم دارد. در الكتاب الذهبي مقاله اي با عنوان «ابن سينا في قانونه» به قلم دكتور عزت مريدن ذكر شده كه در آن تحليلي اجمالي از ابواب و فصول آن نموده است.

ر: سيرة- عيون، ٤٤٠- قنواتي، ص ٢١٢-١٩٢- الكتاب الذهبي، ص ١٧٦

مهدوي، ص ١٨٩-١٩٥.

١٢٣. القصائد في العظمة

ر: سيرة- عيون، ص ٤٤٠.

١٢٤. القصيدة العينية X ط

با عناوين: النفسية- الورقائية- القصيدة الغراء.

ر: قنواتي، ص ١٥٢- مهدوي، ص ١٩٥-١٩٧.

١٢٥. القصيدة النونية ← الجمانة الالهية. X

١٢٦. قصيدة المزدوجة في المنطق ← اجوزة في المنطق. X ط

۱۲۷. القضاء والقدر X ط
این رساله حدود سال ۴۱۴ ق یا ۴۲۴ نوشته شده است.
ر: سیره - عیون، ص ۴۴ - قنواتی، ص ۲۴۹ - مهدوی، ص ۱۹۷.
۱۲۸. قوانین و معالجات طبیة.
ر: سیره - عیون، ص ۴۵۸.
۱۲۹. القولنج X ط
شیخ این رساله را هنگامی که در قلعه «فردجان» محبوس بوده نوشته و آن باید حدود سال ۴۱۴ ق باشد.
ر: سیره - عیون، ص ۴۴ - قنواتی، ص ۲۱۴ - مهدوی، ص ۱۹۸.
۱۳۰. القوى الانسانية و ادواتها X ط
ر: سیره - عیون، ص ۴۵۸ - قنواتی، ص ۱۵۶.
۱۳۱. القوى الطبيعية ← الرد علی مقاله الشيخ ابی الفرج الیمامی
۱۳۲. قیام الارض فی وسط السماء ← علة قیام الارض... X ط
۱۳۳. کلام فی تبیین ماهیة الحزن ← الحزن... X ط
۱۳۴. کلام فی الجوهر والعرض
ر: عیون، ص ۴۵۸.
۱۳۵. کلام فی المواعظ
با عنوانهای: المواعظ - النصیحة لبعض الاخوان.
ر: مهدوی، ص ۲۰۰.
۱۳۶. کلمات الشيخ الرئيس.
با عنوان: اقوال الشيخ... - فوائد حکمیة.
ر: قنواتی، ص ۲۹۲ - مهدوی، ص ۲۰۰.
۱۳۷. کیفیة الرصد و تطابقه مع العلم الطبيعي (مقاله...)
ر: سیره - عیون، ص ۴۵۸.
۱۳۸. الكیمیا ← امر مستور الصنعة
۱۳۹. لسان العرب
بطوریکه اکثر منابع شرح حال شیخ نقل نموده‌اند میان شیخ و ابومنصور جبان در مجلس علاءالدوله پیرامون مسائل لفظی و لغوی کار به مشاجره کشیده شد، سپس شیخ به تألیف این کتاب اقدام نمود.
ر: سیره - عیون، ص ۴۴ و ۴۵۷ - مهدوی، ص ۲۰۱.
۱۴۰. اللواحق X
ر: سیره - قنواتی، ص ۱۳۷.
۱۴۱. المباحثات X ط
اکثر مسائل این کتاب را برای بهمنیار نوشته است.
ر: سیره - عیون، ص ۴۴ و ۴۵۸ - قنواتی، ص ۸۲ - مهدوی، ص ۲۰۲.

۱۴۲. المعبد والمعاد X ط
 شیخ این کتاب را برای ابومحمد شیرازی نوشته و او همانست که ابن سینا کتابهای:
 الارصادالکلیة والاوسط فی المنطق را نیز برایش نوشته است. نام او را برخی ابواحمد
 محمد بن ابراهیم الفارسی ذکر کرده‌اند.
 ر: سیره - عیون، ص ۴۴ و ۴۵۷ - قنواتی، ص ۲۵۴ - ۲۵۳ - مهدوی، ص ۲۱۲.
۱۴۳. المجالس السبع بین الشیخ والعامری. X
 در فهرست آثار شیخ پاسخ ۱۴ پرسش عامری یاد شده که آن را به عنوان «اجویة» ذکر
 نمودیم.
 ر: قنواتی، ص ۸۵ - مهدوی، ص ۲۱۷.
۱۴۴. المجموع - الحكمة العروضية X ط
 ۱۴۵. مختصر الاوسط فی المنطق - الاوسط الجرجانی X
 ۱۴۶. مختصر فی ان الزاویة فی المحيط والمماس لاکمیه لها
 ر: سیره.
 ۱۴۷. مختصر کتاب اقلیدس X
 برخی آن را جزو شفا و برخی جزو نجات دانسته‌اند.
 ر: سیره - عیون، ص ۴۴ و ۴۵۸ - قنواتی، ص ۲۳۱.
۱۴۸. المدخل الی صناعة الموسیقی X ط
 ر: سیره - عیون، ص ۴۵۸.
۱۴۹. مسائل جرت بینة و بین فضلاء المصر فی فنون العلوم
 ر: سیره.
۱۵۰. مسائل عدة طیبة. X
 محتمل است این مسائل همان رساله‌ای باشد که به شیخ ابوالفرج یمامی نوشته است.
 ر: سیره - قنواتی، ص ۲۱۶.
۱۵۱. المسالك و بقاء الارض (مقاله ...)
 ر: سیره.
۱۵۲. المعاد الاضفر X
 عنوانهای دیگرش: المعاد - النفس علی طریق الدلیل والبرهان - النفس -
 الناطقة - احوال النفس - نفس الفلکی.
 این رساله در ری و آن هنگام که شیخ در خدمت مجدالدوله و سادش بوده نوشته
 شده است.
 ر: سیره - قنواتی، ص ۱۶۳ - مهدوی، ص ۲۴۴.
۱۵۳. معتم الشعراء فی العروض.
 ر: سیره - عیون، ص ۴۵۸.
۱۵۴. مفاتیح الخزائن فی المنطق
 ر: عیون، ص ۴۵۸ - مهدوی، ص ۲۱۹.

۱۵۵. مقادیر الشرابات من الادوية المفردة ومضارها.
 ر: قنواتی، ص ۲۱۷ - مهدوی، ص ۲۲۰.
۱۵۶. مقالة في ان علم زيد غير علم عمرو ← رسالة في ان علم زيد...
 ۱۵۷. مقالة في تعرض رسالة الطيب في القوى الطبيعية ← الرد على مقالة الشيخ ابي الفرج.
 ۱۵۸. مقالة في انه لا يجوز ان يكون شيء واحد جوهرًا و عرضًا
 ر: سيرة.
۱۵۹. مقالة في تعقب المواضع الجدلية.
 ر: سيرة - عيون، ص ۴۴۰ - قنواتی، ص ۱۰۲.
۱۶۰. الملائكة (رسالة...) X ط
 ر: قنواتی، ص ۲۵۸ - مهدوی، ص ۲۲۰.
۱۶۱. الملح في النحو.
 ر: سيرة - عيون، ص ۴۵۸.
۱۶۲. مناظرات جرت له في النفس مع ابي علي النيسابوري
 ر: سيرة - عيون، ص ۴۵۸.
۱۶۳. منطق المشرقيين X ط
 ۱۶۴. المنطق الموجز
 ر: مهدوی، ص ۲۲۱.
- المنطق بالشعر ← الاجوزة في المنطق X
 ۱۶۵. الموجز الصغير في المنطق X
 بحتمل است همان الاوسط باشد.
- ر: سيرة - عيون، ص ۴۴۰ - قنواتی، ص ۴۴ - مهدوی، ص ۲۲۲.
۱۶۶. الموجز الكبير في المنطق. X
 ر: سيرة - عيون، ص ۴۵۷ - قنواتی، ص ۱۱۵.
۱۶۷. الموجز في اصول المنطق
 عنوانهای: جوامع علم المنطق - علم البرهان - في اصول علم البرهان.
 ر: قنواتی، ص ۱۱۳ - مهدوی، ص ۲۲۲.
۱۶۸. النبض (مقالة...) X ط
 عنوانهای: نبضیه - دانش رگ - مختصر في النبض.
 این رساله را به فارسی برای علاء الدوله نوشته است.
 ر: سيرة - عيون، ص ۴۴۰ و ۴۵۷ - قنواتی، ص ۲۱۸ - مهدوی، ص ۲۲۶.
۱۶۹. النجاة X ط
 آن را در راه شاپورخواست و در معیت علاء الدوله نوشت.
 ر: سيرة - عيون، ص ۴۴۰ و ۴۵۷ - قنواتی، ص ۸۷ - مهدوی، ص ۲۲۶.
۱۷۰. نصاب الحكماء للاسكندر
 ر: قنواتی، ص ۳۰۸ - مهدوی، ص ۲۴۱.

۱۷۱. النفس علی سنة الاختصار
عنوانهای دیگر: بحث عن القوى النفسانية - هدیة - الفصول - النفس
(مقاله...) - کتاب النفس.
ر: سیرة - قنواتی، ص ۱۶۰ - مهدوی، ص ۲۴۱.
۱۷۲. النفس (رساله...) X ط
ر: مهدوی، ص ۲۴۹.
۱۷۳. النفس (فی...) X ط
عنوان دیگر: فصل من کلام الشیخ الرئيس فی النفس.
ر: مهدوی، ص ۲۴۸.
۱۷۴. النفس الناطقة (رسالة فی الکلام علی...) X ط
محمّل است یکی از همان رساله های نفس است که مذکور گردید.
ر: قنواتی، ص ۱۵۱ و ۱۶۳ - مهدوی، ص ۲۴۸.
۱۷۵. النفس علی طریق الدلیل والبرهان - المعاد الا صفر.
۱۷۶. نقض رسالة ابن الطیب - الرد علی مقاله الشیخ ابن الفرج.
۱۷۷. النکت فی المنطق.
عنوان: الفصول الموجزة - معرفة الاشياء.
ر: قنواتی، ص ۱۱۶ - مهدوی، ص ۲۵۰.
۱۷۸. النیرنجات X ط
قنواتی گوید محتمل است کتاب «کنوزالمغرمین» ترجمه فارسی همین النیرنجات باشد.
ر: قنواتی، ص ۱۳۷ و ۱۴۱ - مهدوی، ص ۲۵۱.
۱۷۹. النهایة واللائهایة - الحکومة فی حجج المثبتین...
۱۸۰. النیروزیة فی معانی الحروف الهجائیة X ط
عنوان: فواتح السور - اسرار الحروف.
ر: قنواتی، ص ۱۱۹ - مهدوی، ص ۲۵۱.
۱۸۱. الورد الا عظم X
ر: قنواتی، ص ۲۹۷ - مهدوی، ص ۲۵۲.
۱۸۲. الوصفة (رسالة فی...) X
عنوانهای: القضاء - کتاب بعض المتکلمین.
ر: قنواتی، ص ۱۳۵ - مهدوی، ص ۲۵۲.
۱۸۳. هیئة الارض من السماء و کونها فی الوسط (مقاله...) X
ر: سیرة - عیون، ص ۴۵۸.
۱۸۴. الهدایة فی الحکمة X
این رساله را در قلعه فردجان برای برادرش نوشته که بنا به تصریح ابن ابی اصیبعه
نامش علی بوده است. و به همین مناسبت برخی گویند ابن سینا غیر از محمود برادر
دیگری بنام علی داشته است.

فهرست الفبایی آثار ابن سینا ۱۳۹

ز: سيرة— عيون، ص ۴۴۰ و ۴۵۷— قنواتی، ص ۹۹— مهدوی، ص ۲۵۳.
۱۸۵. الهندباء X ط

عنوانهای: هندباء غیرمغسولة— علةالاسر باستعمال هندباء غیرمغسولة—
کاسنی، در خواص کاسنی.

ز: سيرة— عيون، ص ۴۴۰، ۴۵۸— قنواتی، ص ۲۱۸— مهدوی، ص ۲۵۴.

www.KetabFarsi.com

فهرست الفبايى مصادر تحقيق

١. آغا بزرگ تهرانى، محمد محسن.
- الف- الذريعة الى تصانيف الشيعة. نجف - تهران، ١٣٥٥ ق - ١٤٠٠ ق (٢٢ مجلد).
- ب- طبقات اعلام الشيعة. نجف، ١٣٧٤، جلد ٢.
٢. ابن ابى اصيبعة، احمد بن ابى القاسم الخزرى.
- عيون الانباء فى طبقات الاطباء تصحيح دكتور نزار رضا. بيروت، ١٩٦٥ م.
٣. ابن ابى الوفاء القرشى، محمد بن محمد بن نصر الله.
- جواهر المضيئة. حيدرآباد، دائرة المعارف، ١٣٣٢ ق.
٤. ابن اثير، ابوالحسن، على بن محمد.
- تاريخ الكامل. مصر، ١٣٠١ ق.
٥. ابن الفقيه، احمد بن محمد.
- كتاب البلدان. ليدن، ١٣٠٢ ق.
٦. ابن حجر عسقلانى، احمد بن على.
- لسان الميزان. حيدرآباد، دائرة المعارف، ١٣٣٠ ق.
٧. ابن حوقل، ابوالقاسم بن حوقل النصيبى.
- صورة الارض. بيروت، بى تاريخ.
٨. ابن خلكان، شمس الدين احمد بن محمد.
- وفيات الاعيان. مصر، مكتبة النهضة، ١٣٦٧ ق.
٩. ابن سينا، حسين بن عبدالله.
١. التبييهات والاشارات. تصحيح محمود شهابى، تهران، دانشگاه تهران، ١٣٣٩ ش.
٢. الشفاء (الالهيات) تهران، ١٣٠٣ ق.
٣. القانون. تهران، ١٢٩٦ ق.
٤. منطق المشرقيين والقصيدة المزدوجة. القاهرة، المكتبة السلفية، ١٣٢٨ ق.
١٠. ابن عبرى، ابوالفرج بن هرون، الطيب الملقى.
- مختصر الدول. بيروت، المطبعة الكاثوليكية، ١٨٩٠ م.

۱۱. ابن عربی، محی الدین بن عربی.
۱. الفتوحات المکیة. تحقیق دکتر عثمان یحیی. مصر، ۱۳۹۲ ق.
۲. فصوص الحکم. تحقیق دکتر ابوالعلاء عقیفی. بیروت.
۱۲. ابن عماد حنبلی، عبدالحی بن العماد.
- شذرات الذهب فی أخبار من ذهب. مصر، مكتبة القدسی، ۱۳۵۰ ق.
۱۳. ابن کثیر— ابوالفداء اسماعیل بن عمر بن کثیر.
- البدایة والنهاية. مصر، مطبعة السعادة، بی تاریخ.
۱۴. ابن ندیم، محمد بن اسحاق.
- الفهرست. تصحیح رضاتجدد. تهران، ۱۳۵۰ ش.
۱۵. ابوسعید ابوالخیر.
- حالات و سخنان شیخ ابوسعید (تألیف قرن ششم) تهران، ۱۳۳۱ ش.
۱۶. اصطخری کرخی، ابواسحاق ابراهیم بن محمد الفارسی.
- مسالك الممالک. لیدن، ۱۹۲۷ م.
۱۷. ایران، ستاد ارتش.
- فرهنگ جغرافیایی ایران، تهران، ۱۳۳۲ ش.
۱۸. بهمنیار بن مرزبان.
- التحصیل. تصحیح مرتضی مطهری. تهران، دانشگاه تهران ۱۳۴۹ ش.
۱۹. بیرونی، ابوریحان.
- آثار الباقية عن القرون الخالية. ایبزیك، ۱۸۷۶ م.
۲۰. بیهقی، ظهیرالدین علی بن ابی القاسم.
- تتمة صوان الحكمة. تصحیح محمد شفیع. لاهور، ۱۳۵۱ ق.
۲۱. پورحسینی، سید ابوالقاسم (دکتر...)
- ترجمة الاشارات والتنبيهات— نمط نهم. تهران خانقاه نعمة اللهی، ۱۳۴۷ ش.
۲۲. الشعابی، ابومنصور عبدالمملک.
- یتیمة الدهر. تصحیح علی محمد عبداللطیف. مصر، ۱۳۵۲ ق.
۲۳. جامی، نورالدین عبدالرحمان.
- سلامان و ایصال. تصحیح رشید یاسمی. تهران، رمضان، ۱۳۰۵ ش.
۲۴. حائری، عبدالحسین.
- فهرست کتابخانه مجلس. تهران، ۱۳۳۷. جلد ۲۱.
۲۵. خواندسیر، غیاث الدین بن همام الدین الحسینی.
۱. حبیب السیر. تهران، خیام، ۱۳۳۳ ش.
۲. دستورالوزراء. تصحیح سعید نفیسی. تهران، اقبال، ۱۳۱۷ ش.
۲۶. زمجی اسفزاری، معین الدین محمد.
- روضات الجنات فی اوصاف مدينة هرات. تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۳۸ ش.
۲۷. شبستری، محمود بن عبدالکریم.

- گلشن راز، شیراز، کتابخانه احمدی، ۱۳۳۳ ش.
۲۸. شریف لاهیجی - قطب الدین اشکوری، محمد بن شیخ علی.
تفسیر شریف لاهیجی. تصحیح دکتر میرجلال الدین حسینی ارموی. تهران، ۱۳۱۸ ق.
۲۹. شوشتری، قاضی نورالله.
مجالس المؤمنین. تهران، اسلامیة، ۱۳۷۶ ق.
۳۰. صبری، شیخ محی الدین.
مجموعه الرسائل (و از آن جمله هفت رساله ابن سینا) مصر، ۱۳۲۸ ق.
۳۱. صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم.
الاسفار الاربعة. تهران، دارالمعارف الاسلامیه، ۱۳۷۸ ق.
۳۲. صفاء، ذبیح الله (دکتر...)
جشن نامه ابن سینا. تهران، انجمن آثار ملی، ۱۳۳۱ ش.
۳۳. صفی پور، عبدالرحیم بن عبدالکریم.
منتهی الارب فی لغة العرب. تهران [ناشران] ۱۳۷۷ ق.
۳۴. ضیاء الدین دری.
ترجمه نزهة الارواح شهرزوری (کنز الحکمة). تهران، ۱۳۱۶ ش.
۳۵. عروضی سمرقندی، احمد بن عمر.
چهار مقاله. تصحیح عبدالوهاب قزوینی. لیدن، ۱۳۲۷ ق.
۳۶. عزالدین کاشانی، محمود بن علی.
مصباح الهدایة و مفتاح الکفاية. تصحیح استاد همایی. تهران، ۱۳۲۳ ش.
۳۷. غنی، قاسم (دکتر...)
ابن سینا. تهران، ۱۳۱۵ ش.
۳۸. الفارابی، محمد بن طرخان.
رسائل الفارابی (وهی احدى عشرة رسالة) حیدرآباد، دائرة المعارف، ۱۳۴۵ ق.
۳۹. فرقیوس الصوری.
ایساغوجی (نقل ابو عثمان دمشقی) تصحیح دکتر احمد فؤاد الاخوانی، القاهرة، ۱۳۷۱ ق.
۴۰. القشیری، ابوالقاسم عبدالکریم بن هوازن.
الرسالة القشيرية. بیروت، دارالکتب العربی. بی تاریخ.
۴۱. القفطی، ابوالحسن علی بن یوسف.
اخبار العلماء باخبار الحکماء. مصر، ۱۳۲۶ ق.
۴۲. قنواتی، الاب جورج شحاته.
مؤلفات ابن سینا. القاهرة، جامعة الدول العربیة، ۱۹۵۰ م.
۴۳. کشمیری، میرزا محمد علی.
نجوم السماء فی تراجم العلماء، لکهنو، ۱۳۰۳ ق.
۴۴. کوربن، هانری.
تاریخ فلسفه اسلامی. تهران، امیرکبیر، ۱۳۵۸ ش.

۴۵. گوهرین، سیدصادق (دکتر...).
- حجة الحق ابوعلی سینا. تهران، علمی، ۱۳۴۷ ش.
۴۶. مجمل التواریخ والقصص. بی مؤلف. تصحیح ملک الشعراء بهار. تهران، کلاله خاور، ۱۳۱۸ ش.
۴۷. محمدبن منور.
- اسرار التوحید فی مقامات الشیخ ابی سعید. تصحیح دکتر صفاء تهران، امیر کبیر، ۱۳۴۸ ش.
۴۸. مستوفی، حمدالله بن ابی بکر بن محمد.
- نزهة القلوب. تهران، ۱۳۳۶ ش.
۴۹. مولوی، جلال الدین محمد.
- کلیات شمس (دیوان کبیر) تصحیح فروزانفر. تهران، امیر کبیر، ۱۳۳۶ ش.
۵۰. مهدوی، یحیی (دکتر...).
- فهرست نسخه های مصنفات ابن سینا. تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۳۳ ش.
۵۱. نامه دانشوران (گروه مؤلفان). قم، دارالفکر، ۱۳۳۸ ش.
۵۲. نایب الصدر نعمة اللهی، معصوم علی بن رحمت علی.
- طرائق الحقایق. تهران، ۱۳۱۸.
۵۳. نرشی، ابوبکر محمد بن جعفر.
- تاریخ بخارا (تلخیص محمد بن زفر) تهران، بنیاد فرهنگ ایران، ۱۳۵۱ ش.
۵۴. نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد.
- حل مشکلات الاشارات. تهران، ۱۳۷۹ ق.
۵۵. نقیسی، سعید.
۱. پورسینا. تهران، ۱۳۳۳ ش.
۲. ترجمه سیره ابن سینا. تهران، انجمن دوستان کتاب، ۱۳۳۱ ش.
۵۶. الهجویری الغزنوی، ابوالحسن علی بن عثمان.
- کشف المحجوب. تصحیح قویم. تهران، ۱۳۳۷ ش.
۵۷. یاقعی یمنی، ابومحمد عبدالله بن اسعد بن علی.
- مرآة الجنان و عبرة الیقظان. حیدرآباد. دائرة المعارف، ۱۳۳۸ ق.
۵۸. یاقوت حموی بن عبدالله.
۱. ارشاد الاریب الی معرفة الاریب (= معجم الادباء) تصحیح سرجلیوٹ. اوقاف گیب، ۱۹۰۹ م.
۲. معجم البلدان. بیروت، دارصادر، ۱۳۷۵ ق.

